

Beslutningsforslag nr. B 56. Fremsat den 11. december 2002 af Kristian Thulesen Dahl (DF), Bent Bøgsted (DF), Pia Kjærsgaard (DF), Peter Skaarup (DF), Colette L. Brix (DF), Jørn Dohrmann (DF) og Karina Sørensen (DF)

Forslag til folketingsbeslutning

om overgangsordning for Danmark ved EU's udvidelse mod øst

Folketinget pålægger regeringen at meddele EU, at Danmark forlanger en overgangsordning, der ved den forestående udvidelse af EU sikrer, at arbejdskraft fra de ny medlemslande først kan opnå arbejdstilladelse i Danmark 7 år efter det pågældende lands optagelse i EU.

Bemærkninger til forslaget

1. Formålet med beslutningsforslaget

Formålet med dette beslutningsforslag er at sikre, at Danmark forlanger en 7-årig overgangsordning i forbindelse med udvidelsen af EU med 10 nye medlemslande. Overgangsordningen skal bestå i, at lønmodtagere fra de ny medlemslande først 7 år efter udvidelsen kan opnå arbejdstilladelse i Danmark. Tyskland og Østrig har varslet at ville gøre brug af en sådan 7-årig overgangsordning, og forslagsstillerne finder det af afgørende betydning, at også Danmark sikrer sig en sådan overgangsordning.

Vedtægelse af forslaget vil beskytte det danske arbejdsmarked mod de negative virkninger af tilstrømning af østeuropæisk arbejdskraft. Uden en overgangsordning vil østeuropæiske arbejdstagere fra udvidelsens første dag lovligt kunne tage ansættelse her i landet.

Overgangsordningen er nødvendig af flere grunde. For det første for at undgå, at et større antal virksomheder uden overenskomst med fagbevægelsen ansætter arbejdskraft til lønninger, der ligger under de lønninger, arbejdsmarkedets parter har aftalt. For det andet for at beskytte de sociale ordninger, der er bærende i den danske velfærdsmodel, mod at blive undermineret som følge af tilstrømning af fremmed arbejdskraft. Risikoen er, at østeuropæiske arbejdstagere og deres pårørende efter kortere tids ophold her i landet kan opnå samme ret til sociale ydelser som andre borgere her i landet. Det vil kunne føre til en så markant stigning i det offentliges udgifter til overførselsindkomster, at selve det danske velfærdssystem vil komme i fare.

2. Baggrunden for forslaget

I efteråret 2002 føres der under det danske formandskab forhandlinger med en række ansøgerlande om disses optagelse som medlemmer af EU. De nuværende medlemslande er som bekendt Østrig, Belgien, Danmark, Tyskland, Grækenland, Finland, Frankrig, Irland, Italien, Luxembourg, Holland, Portugal, Spanien, Sverige og UK.

Ansøgerlandene er Cypern, Tjekkiet, Estland, Ungarn, Letland, Litauen, Malta, Polen, Slovakiet og Slovenien, der måske opnår optagelse i EU fra 2004. Muligvis vil der fra et senere tidspunkt, eventuelt fra 2007, kunne ske optagelse af Bulgarien og Rumænien som medlemslande. Yderligere ønsker Tyrkiet at opnå en aftale om en fremtidig dato for påbegyndelse af forhandlinger om Tyrkiets optagelse.

Det er et grundprincip for ideen om det indre marked i EU, at arbejdskraften skal kunne bevæge sig frit mellem landene. Den fri bevægelighed er en vigtig faktor i forbindelse med udvidelsen, og det er derfor for de nuværende medlemmer af EU meget nødvendigt at være agtpågivende over for, hvilken betydning udvidelsen vil kunne få for arbejdsmarkedet, for sociale velfærdsordninger m.v.

Folketingets EU-oplysning beskriver den 7-årige overgangsordning, som Tyskland og Østrig har meldt klart ud om at ville benytte, således:¹⁾

»I forbindelse med forhandlingerne om EU-udvidelse har de nuværende EU-lande på området for arbejdskraftens fri bevægelighed mulighed for at indgå en overgangsordning, som populært bliver kaldt for 2+3+2-ordningen. Den betyder konkret, at landene starter med en toårig overgangsperiode, hvorefter de kan overveje, om de vil forlænge med 3 år mere, hvorefter de igen kan overveje, om de vil udvide med yderligere 2 år. Alt i alt er der altså mulighed for at udelukke arbejdskraft fra de kommende EU-lande i op til 7 år. Der er foreløbig to lande, som har meldt klart ud, at de vil benytte denne mulighed, og det er Tyskland og Østrig. Herudover har fire lande tilkendegivet, at man overvejer at åbne op for arbejdskraft fra de nye EU-lande efter to år. Fire lande har enten besluttet eller tilkendegivet, at de vil åbne op for arbejdskraftens fri bevægelighed med det samme, når udvidelsen træder i kraft. Disse lande er Danmark, Sverige, Irland og Holland. (Det skal dog bemærkes, at den seneste indenrigspolitiske uro i Holland oktober 2002 kan medføre, at Holland ikke følger denne plan alligevel.)

De øvrige EU-lande har endnu ikke tilkendegivet, hvorledes de vil forholde sig til spørgsmålet om ar-

bejdskraftens fri bevægelighed i forbindelse med udvidelsen af EU. Til orientering kan det oplyses, at de nuværende EU-lande på et hvilket som helst tidspunkt kan meddele, at man afskaffer overgangsordningerne på dette område. Det behøver ikke at ske, før udvidelsesforhandlingerne er færdiggjort. Det kan gøres så sent som dagen før den formelle optagelsesdato. Det er altså op til det enkelte land at afgøre, om man vil åbne op hurtigere end 2+3+2-ordningen. For en mere uddybende gennemgang af emnet se Arbejdsministeriets notat fra 21. juni 2001 om »EU-udvidelsen – arbejdskraftens frie bevægelighed«. Her finder man også udkastet til den danske erklæring fra juni 2001, som bekendtgør, at Danmark ikke vil benytte sig af en overgangsordning.«

I den offentlige debat om østudvidelsen er der fra flere sider advaret om, at princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed kan komme til at udgøre et alvorligt problem for bl.a. det danske arbejdsmarked.

Et velorganiseret arbejdsmarked som det danske bygger på overenskomster mellem arbejdsmarkedets parter og er bl.a. kendetegnet ved velfungerende faglige arbejdsgiverorganisationer, høj organisationsprocent blandt lønmodtagerne og en forholdsvis effektiv overvågning af, om aftalte lønninger og øvrige overenskomstvilkår overholdes. Fagbevægelsen har i Danmark traditionelt haft – og har fortsat – en meget betydningsfuld position, bl. a. ved gennem kontakt til arbejdsgiverorganisationer og til den enkelte virksomhed at kunne føre forhandling med arbejdsgiverne om løn- og ansættelsesforhold, arbejdsmiljøforhold m.v. Overenskomsterne mellem fagbevægelse og arbejdsgivere har således en afgørende betydning som middel mod løntrykkeri og vilkårlig behandling af lønmodtagere.

Dansk Folkeparti har længe peget på, at ansøgerlandene på langt sigt kan finde deres plads i EU-samarbejdet, hvis befolkningerne i de enkelte lande ved folkeafstemninger viser deres ønske herom. Men Dansk Folkeparti har også peget på, at kun få af landene i Østeuropa har tilstrækkeligt udviklede arbejdsmarkeder, økonomi m.v. til at kunne optages i EU inden for det første tiår. Det burde efter Dansk Folkepartis opfattelse være en betingelse for Østudvidelsen, at landenes økonomier, administrationer, retsvæsen, miljøbeskyttelse og grænsekontrol er på højde med de øvrige EU-landes, før der tilbydes fuldt medlemskab. Ligeledes burde der stilles klare krav om, at korruption, kriminalitet og mafiavælde skal være reduceret, før EU beslutter at optage de nye medlemsstater. Ved at ignorere eller bagatellisere de problemer, Dansk Folkeparti har peget på, eksperimenterer man med EU's

fremtid og lægger muligvis grunden til alvorlige fremtidige problemer for EU og de enkelte medlemslande.

Dansk Folkeparti er tilhænger af, at EU yder bistand til at udvikle ansøgerlandenes demokratiske funktioner og deres administrative og økonomiske infrastruktur gennem længerevarende associeringsaftaler, men finder, at ansøgerlandene selv må bære ansvaret for at udvikle markedsorienterede økonomier. Dansk Folkeparti er modstander af, at Danmarks og de øvrige EU-landes borgere skal betale prisen for ansøgerlandenes økonomiske udvikling. Der vil blive tale om en meget langvarig og umådelig ressourcetrævendende opgave, der oven i købet kommer kun få år efter murens fald, fjernelsen af de kommunistiske diktaturer og sammenbruddet for de østeuropæiske landes økonomier. Den opgave, der forestår, hvis de østeuropæiske landes økonomi og samfundsliv skal løftes til et niveau, der blot nogenlunde kan sammenlignes med Vesteuropas, kan meget vel strække sig over 10-20 år eller mere, hvis den overhovedet kan løses, og det kan ikke afvises, at opgaven vil føre til, at der opstår et omfattende økonomisk tilbageslag i de nuværende medlemsstaters økonomi.

Imidlertid forceres Østudvidelsen frem af det politiske flertal i Danmark og andre EU-lande. Det er på denne baggrund, forslagsstillerne finder det bydende nødvendigt, at Danmark anmoder om en overgangsordning for arbejdskraftens fri bevægelighed efter udvidelsen af EU med en række nye stater.

3. *Presset på det danske arbejdsmarked*

Det danske arbejdsmarked vil efter forslagsstillerens mening komme under stort pres, hvis der efter Østudvidelsen sker en væsentlig tilstrømning af arbejdssøgende fra de nye medlemslande. De relativt høje danske lønninger og det sociale system kan vise sig meget tiltrækkende for lønmodtagere især fra Polen og også fra de baltiske lande, Estland, Letland og Litauen, og andre ansøgerlande. Det kan bl. a. føre til, at uorganiserede arbejdsgivere i Danmark vil ansætte uorganiseret arbejdskraft til lønninger, der er lavere end overenskomstlønningerne.

Det illegale arbejde er allerede i dag et voksende problem i Danmark, og et skøn over årets første otte måneder viser, at der i 2002 vil være 6.555 illegale arbejdere alene inden for byggebranchen, landbrug, skovbrug og gartneri.²⁾

Det danske sociale system kan komme under et generelt pres, f.eks. hvis udefrakommende arbejdstagere og deres tilflyttede familier efter nogen tids ophold i landet bliver modtagere af overførselsindkomster. Det er ikke dokumenteret af regeringen, i hvilket omfang

F. t. beslutn. vedr. EU's udvidelse mod øst

Danmark vil være berettiget til at hjemsende andre EU-landes borgere og deres pårørende, dersom de ikke kan forsørge sig selv.

Fra det officielle Danmark har det næsten konsekvent været afvist, at udvidelsen af EU kan komme til at rumme væsentlige problemer. Karakteristisk var en ordveksling i Folketingets spørgetid³⁾ mellem Peter Skaarup (DF) og daværende statsminister Poul Nyrup Rasmussen. På baggrund af udtalelser af den tidligere tyske socialdemokratiske forbundskansler Helmut Schmidt til Jyllands-Posten den 25. januar 2001, hvori Helmut Schmidt set i lyset af omkostningerne ved udvidelsen betegnede det som »latterligt« at ville udvide EU med andre østeuropæiske lande end Polen, Ungarn og Tjekkiet, spurgte Peter Skaarup, om den danske regering ville tage initiativ til, at der på EU-niveau udarbejdedes en hvidbog for at belyse omkostningerne ved udvidelsen af EU. Dette afviste statsminister Nyrup Rasmussen bl.a. med følgende bemærkninger:

»Det er også et spørgsmål grundlæggende om at vise menneskelighed og modtage de nye demokratier og forstå, at EU's udvidelse handler om varig fred i et forenet Europa og også giver Danmark nogle fantastiske muligheder for ny fremgang. Tænk engang, hvis vi ser på Polen, et land med 40 millioner indbyggere, det vil i løbet af meget få år gå hen og blive det allerstørste nærmarked, vi har i forhold til Danmark. Hvis man ser på, hvordan Polen så ud for 5 år siden, ville hverken hr. Peter Skaarup eller jeg have forudset, hvilken fantastisk fremgang der er i gang. Når lønningerne stiger hos de polske arbejdere, stiger købekraften, stiger afsætningsmulighederne for Danmark. Kort sagt, vi kan forene fred, demokrati og fortsat fremgang for Danmark med EU's udvidelse. Jeg kan også sige til hr. Peter Skaarup, at Erhvervsministeriet har lavet en fremragende analyse, der aftvinger stor respekt rundt omkring i verden, en analyse, der viser, at Østersøområdet omfattende Estland, Letland og Litauen, der har været så underkuet af Sovjetunionens kommunistiske topstyre, og Polen – de fire lande – vil blive enormt fremgangsbetonede af EU's udvidelse, samtidig med at vi også vil have en stor gavn og nytte af det. Det er til fordel for begge parter, både for Danmark på den ene side og for de nye lande, der bliver medlem, på den anden side. Det er en vinder-vinder-situation; der er ikke tabere i denne her situation.«

Også fra industriens side er den kommende østudvidelse ved flere lejligheder betegnet som en »win-win«-situation, idet argumentationen har været, at både de ny medlemslande og Danmark vil opnå beskæftigelsesmæssige fordele ved udvidelsen og Danmark tillige nye markeder.⁴⁾

Det er således kendetegende, at hele den politiske debat og argumentation om Østudvidelsen har været præget af ubekymret eufori, en fast tro på enorme økonomiske gevinster for alle parter og en lige så massiv afvisning af enhver antydning af, at der vil være en stor pris at betale ved Østudvidelsen.

Såvel den tidligere som den nuværende regering har da også hidtil afvist at ville sikre Danmark en effektiv overgangsordning, hvor arbejdskraften fra de ny medlemsstater ikke har uhindret adgang her til landet, i lighed med de overgangsordninger, Tyskland og Østrig har varslet at ville forlange.

I takt med, at forhandlingerne om udvidelsen af EU nærmer sig sin foreløbige afslutning, udvikler der sig imidlertid i stadig videre kredse – og ikke mindst på arbejdsmarkedet, men også i Socialdemokratiet – en frygt for, at konsekvenserne for Danmark måske er alvorligere, end den nuværende og den tidligere regering har villet indse. Dansk Folkeparti står ikke længere næsten alene med sin opfattelse, men støttes efterhånden af vurderinger fra flere sider, bl. a. af udtalelser af tidligere miljø- og energiminister Svend Auken.

Ifølge Politiken⁵⁾ kritiserer forhenværende miljø- og energiminister Svend Auken regeringen for at negligere og fortie, at Østudvidelsen er behæftet med en lang række problemer, som kan få markante følger for det danske samfund, såfremt de ikke tages alvorligt. Avisen citerer Svend Auken for at kritisere regeringen for at nedtone risikoen for løntrykkeri, illegal indvandring og øget kriminalitet. Ifølge avisen udtaler Auken:

»Hvis jeg har ret i, at der vil komme så mange, så kan det hele ende med en meget ubehagelig hetz til sin tid. Det, jeg frygter, er, at spændingerne i et samfund som det danske bliver større, end man overhovedet kan forestille sig. Jeg er selv en stærk tilhænger af udvidelsen, men derfor kan man da godt gøre noget for at forebygge problemerne.«

Ifølge avisen kritiserer Svend Auken den nuværende beskæftigelsesminister for end ikke at ville inddrage de mulige negative konsekvenser af Østudvidelsen i trepartsdrøftelserne om en ny arbejdsmarkedsreform, og siger: »Hvad gør vi med uorganiserede arbejdsgivere, som overhovedet ikke vil have dansk arbejdskraft? Kan vores system tage højde for det?«

Svend Auken underbygger sine forudsigelser om en stærkt stigende indvandring fra de nye medlemslande til Danmark med en række økonomiske argumenter. Han udtaler således:

»Tag udgangspunkt i, at EU's samlede befolkning vokser med 35 procent med de ti nye østlande. Men økonomien vokser kun med fem procent. Hvis man

lægger alle deres økonomier sammen ... så er de formentligt ikke større end Hollands. ... Mange mennesker i disse lande er uden arbejde, og hvis de har et, så tjener de en femtedel af, hvad de kan tjene i Danmark. De skal bare tage færgen. Mange er her allerede i dag, ganske vist ofte ulovligt, men nu bliver det lovligt. Jeg tror, der vil komme tusindvis af alene polakker, men når det bliver nævnt over for beskæftigelsesministeren, så siger han, uden at have det sarteste belæg, at der ikke er noget problem.«

Regeringen har i oktober 2002 nedsat en intern embedsmandsgruppe til at afdække muligheder for utilsigtet brug af de danske sociale ordninger. Det fremgår i Berlingske Tidende under overskriften »Dansk sociallov under EU-pres«⁶⁾, at regeringen anerkender, at den kommende EU-østudvidelse kan åbne mulighed for misbrug af den danske sociallovgivning. Der ventes et stigende antal tilflyttere fra østlandene, da man frit kan flytte til Danmark, hvis man har tilsagn om et job. Hvis tilflytteren efterfølgende bliver arbejdsløs, er vedkommende berettiget til sociale ydelser. En hurtigtarbejdende embedsmandsgruppe er blevet nedsat, der skal »afdække muligheder for utilsigtet brug« af de sociale ydelser. Vibeke Dalbro, kontorchef i Arbejdsdirektoratet, mener ikke, at tilflytningen vil skabe nævneværdige problemer, da tilflytterne kan sendes hjem, hvis de ikke kan forsørge sig selv.

Regeringen har i et notat til Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg⁷⁾ bl. a. forklaret, at »Danmark har brug for vækst i arbejdsstyrken i de kommende år«. Notatet beskriver, at denne vækst kan tilføres dels »ved en højere erhvervsfrekvens for personer, der allerede er i Danmark«, dels ved bidrag af arbejdskraft, »dygtige fagfolk«, fra de nye EU-lande. Notatet forklarer også: »Danmarks positive tilgang til EU-udvidelsen og vandrende arbejdstagere betyder ikke, at kikkerten er sat for det blinde øje. Udviklingen vil blive fulgt nøje, og der vil være mulighed for at bremse adgangen til det danske arbejdsmarked, hvis udvidelsen – mod forventning – giver problemer.«

I regeringens notat gøres det gældende, at »skulle det vise sig, at arbejdsgivere uden overenskomst i stigende omfang skulle vælge at benytte østarbejdere med løntryk til følge, vil de faglige organisationer kunne reagere i henhold til de muligheder, der findes inden for det fagretslige system, dvs. ved iværksættelse af kollektive kampskridt med henblik på at indgå overenskomst«. Som et supplement hertil vil regeringen ifølge notatet »følge lønudviklingen på arbejdsmarkedet og vil – såfremt der sker markante ændringer i lønstrukturen – kunne gøre brug af sikkerheds-

mekanismen inden for de regler, der gælder for overgangsperioden for de nye medlemslande«.

Forslagsstillerne finder det meget risikabelt, at regeringen – og den tidligere socialdemokratiske ledede regering – har tøvet så længe med at kulegrave problematikken. Det er yderst risikabelt først at beslutte udvidelsen og så derefter drøfte konsekvenserne. Det er altid for sent at trække i nødbremsen, når ulykken er sket og har forvoldt uoprettelige skader. Ifølge regeringens notat vil »sikkerhedsmekanismen« i en syv-årig overgangsperiode give »mulighed for at stoppe for arbejdstilladelser til borgere fra de kommende EU-lande, hvis udvidelsen medfører en væsentlig øget ledighed i visse brancher eller regioner«. Den såkaldte »sikkerhedsmekanismen«, der henvises til, er imidlertid ikke en veldefineret regel, som den danske befolkning, arbejdsmarkedets parter og Folketinget har haft lejlighed til at diskutere, men er på nuværende stadiet endnu kun et forhandlingsemne, der ifølge regeringen vil blive indskrevet i den kommende tiltrædelsestrakt med de nye EU-lande.

Forslagsstillerne har den 20. oktober 2002 sagt nej til regeringens udspil til udvidelsesforhandlingerne, fordi Danmark ikke har forlangt indskrevet en overgangsordning for Danmarks vedkommende på 7 år, før arbejdskraften kan bevæge sig frit.⁸⁾

Forslagsstillerne mener i modsætning til regeringen, at der skal øjeblikkelige og meget mere effektive skridt til – end nedsættelse af et embedsmandsudvalg – for at beskytte det danske arbejdsmarked og vores velfærdssamfund. Forslagsstillerne mener heller ikke, at en kommende »sikkerhedsmekanismen« er nogen effektiv beskyttelse af det danske arbejdsmarked.

Derfor fremsættes dette beslutningsforslag, der – når det er vedtaget – vil pålægge regeringen en klar forpligtelse til at tåne rent flag over for de andre EU-lande og kræve en effektiv syvårig overgangsordning, der hindrer den udenlandske arbejdskraft i at kunne søge hertil fra dag 1 efter udvidelsen.

Med beslutningsforslaget begrænser Danmark således risikoen for ukontrollabel tilstrømning af østeuropæisk arbejdskraft, der ellers kan komme hertil som løntrykkere og måske bruge de danske sociale ordninger på en – fra dansk side – uønsket og utilsigtet måde.

4. Økonomiske nøgletal for ansøgerlandene og sammenligningstal

I det følgende vises en række tabeller, der indeholder relevante økonomiske nøgletal for ansøgerlandene. Tallene dækker hvert af de ti ansøgerlande, som kan forventes optaget i 2004. Desuden er vist de gennemsnitlige tal for de ti⁹⁾ lande, der efter planen for-

ventes optaget som medlemmer i 2004, de gennemsnitlige tal for det nuværende EU (EU-15) og til sidst de tilsvarende tal for Danmark og Tyskland, der således kan bruges som reference.

Tabel 1 viser BNP (bruttonationalproduktet) pr. indbygger samt omregning af BNP til KKS (købe-

kraftstandard). Tabel 2 viser beskæftigelsen inden for landbrugssektoren. Tabel 3 indeholder oplysninger om arbejdsproduktiviteten i landbrugssektoren i de nævnte lande som den procentvise andel af EU-15. Tabel 4 viser den internationale standardiserede arbejdsløshedsrate som defineret af Eurostat.

Tabel 1: BNP pr. indbygger og BNP pr. indbygger omregnet til KKS.

Tabel 1

LAND	BNP pr. indbygger i euro	BNP pr. indbygger i KKS
Cypern	15.044	18.500
Estland	4.535	9.800
Letland	3.614	7.700
Litauen	3.638	8.700
Polen	5.092	9.200
Malta	10.511	12.700
Slovakiet	4.229	11.100
Slovenien	10.500	16.000
Tjekkiet	6.165	13.300
Ungarn	5.813	11.900
Ansøgerlande	5.408	10.400
EU-15	23.231	23.200
Danmark	33.790	27.678
Tyskland	25.126	24.221

Kilde: Eurostat

Det fremgår af tabel 1, at der er stor forskel på ansøgerlandenes BNP pr. indbygger og BNP pr indbygger omregnet til købekraftstandard (KKS)¹⁰. KKS gør det muligt at sammenligne levestandarden i ansøgerlandene med den i det nuværende EU. Det fremgår, at KKS for EU-15 er 23.200, mens gennemsnittet for de ti ansøgerlande er 10.400. Det samme tal for Danmark er 27.678 og derved højere end EU-gennemsnittet, mens KKS for Polen er på 9.200 eller mindre end en tredjedel af Danmarks.

Det fremgår, at BNP pr. indbygger er mere end fire gange så højt i EU-15 som i ansøgerlandene. Dette tal er ikke i sig selv noget godt sammenligningsgrundlag. Derimod giver BNP pr. indbygger omregnet til KKS et direkte sammenligningsgrundlag og er samtidig et konkret udtryk for levestandarden i de pågældende lande. Her viser der sig også at være en meget stor forskel mellem de nuværende og kommende medlemmer.

Tabel 2: Andel af den erhvervsaktive del af befolkningen, der er beskæftiget inden for landbrugssektoren (2001).**Tabel 2**

LAND	% af den samlede erhvervsstyrke
Cypern	4,9
Estland	7,1
Letland	15,1
Litauen	16,5
Polen	19,2
Malta	1,7
Slovakiet	6,3
Slovenien	9,9
Tjekkiet	4,9
Ungarn	6,1
Ansøgerlandene	12,5
EU-15	4,2
Danmark	3,5
Tyskland	2,6

Kilde: Eurostat

Det fremgår af tabel 2, at en stor del af arbejdsstyrken i ansøgerlandene er beskæftiget inden for landbruget, nemlig i alt 12,5 %, mens kun 4,2 % af arbejdsstyrken er beskæftiget i denne sektor i EU-15.

Disse tal dækker dog over store forskelle i de enkelte ansøgerlande. Således er 19,2 % af den polske arbejdsstyrke beskæftiget inden for landbrugssektoren, mens det tilsvarende tal for Danmark er 3,5 %.

Tabel 3: Arbejdsproduktivitet inden for landbrugssektoren (1998).**Tabel 3**

LAND	Arbejdsproduktivitet EU-15 = 100
Cypern	-
Estland	46
Letland	12
Litauen	26
Polen	13
Malta	-
Slovakiet	54
Slovenien	94
Tjekkiet	88
Ungarn	77
Ansøgerlandene	44
EU-15	100
Danmark	164
Tyskland	103

Kilde: Eurostat

Arbejdsproduktivitet er vigtig, da den siger en hel del om et lands velstand. Som det fremgår af tabel 3, ses det, at der i nogle lande er meget lav produktivitet i sammenligning med de nuværende EU-lande. Såle-

des ligger Polen i bund med kun 13 % af EU-15, mens Danmark har EU's højeste med 164 %.

Tabel 2 og 3 supplerer hinanden godt. Forklaringen på, at en så stor del af arbejdsstyrken i Polen er be-

skæftiget i landbruget, er naturligvis den lave produktivitet inden for denne sektor. Det er således ikke underligt, at næsten 20 % af den polske arbejdsstyrke er beskæftiget i landbrugssektoren, da produktiviteten er helt nede på 13 % af det nuværende EU's. Problemet består i, at når EU udvides, vil ansøgerlandenes landbrugssektorer være tvunget til at gennemgå en gennemgribende modernisering, som med sikkerhed vil medføre færre beskæftigede i landbrugssektoren og en stor afvandring fra denne sektor med deraf følgende stigning i den samlede arbejdsløshed.

Disse konklusioner understøttes af Europa-Kommissionen. Franz Fischlers talsmand, Gregor Kreuzhuber, har således udtalt: »Der må ikke være tvivl om, at der vil være svære sociale omkostninger for polsk

landbrug, hvadenten de så kommer med i EU eller ej. Ingen moderne lande kan opretholde sig selv med 20 procent af deres arbejdsstyrke ude på landet. Landmændene må forlade sektoren.«⁽¹¹⁾

På et skriftligt spørgsmål fra MEP Mogens Camre har Kommissionen oplyst⁽¹²⁾, at 2.887.000 personer er beskæftiget i den polske landbrug ud af en samlet polsk arbejdsstyrke på ca. 15 millioner mennesker.

Hvis dette tal skal bringes ned på EU-gennemsnittet, hvilket man må forstå er Europa-Kommissionens ønske, vil det betyde, at mere end to millioner mennesker skal forlade erhvervet. Således vil der kun være plads til ca. 630.000 beskæftigede i det polske landbrug mod i dag 2.887.000.

Tabel 4: Arbejdsløshed.

Tabel 4

LAND	Arbejdsløshed 2001, procent	Arbejdsløshed 1998-2001, procentvis gennemsnit
Cypern	4,0	4,0
Estland	12,4	12,1
Letland	13,1	14,0
Litauen	16,5	14,8
Polen	18,4	14,8
Malta	6,5	6,0
Slovakiet	19,4	16,7
Slovenien	5,7	7,2
Tjekkiet	8,0	7,9
Ungarn	5,7	6,7
Ansøgerlandene	13,6	11,9
EU-15	7,4	8,7
Danmark	4,4	4,9
Tyskland	7,8	8,4

Kilde: Eurostat

Tabel 4 viser, at der er meget store forskelle i den procentvise arbejdsløshed i ansøgerlandene. Det samlede tal for ansøgerne ligger på 13,6 %, mens det tilsvarende tal for EU-15 er på 7,4 %. Disse tal varierer endnu mere, når man ser på de enkelte lande. Således var arbejdsløsheden i Polen på 18,4 % i 2001, men er – så vidt det har kunnet undersøges – i andet kvartal af 2002 vokset til 19,7 %. I rubrikken, som viser den gennemsnitlige arbejdsløshed i perioden 1998 til 2001, ses det også, at ledigheden samlet set er stigen. Det gør sig især gældende for Polen, som har oplevet en stigning fra 14,8 % (gennemsnittet for arbejdsløsheden i perioden 1998 til 2001) over 18,4 % i 2001 til næsten 20 % i 2002.

Samlet dokumenterer tabellerne meget stor forskel på levestandarden i EU-15 og de ti ansøgerlande. Denne forskel bliver endog mere markant, når man sammenligner levestandarden i de mest velstående EU-lande med levestandarden i de mindre velstående ansøgerlande. I den forbindelse er der i ovenstående foretaget sammenligninger mellem Danmark og Polen som velstående henholdsvis mindre velstående land. Der er flere grunde til, at netop Polen er valgt. I EU-15 er der en befolkning på ca. 380 millioner mennesker. De ti ansøgerlande har tilsammen en befolkning på ca. 75 millioner borgere. Polen er langt det største ansøgerland med en befolkning på over 38 millioner. Polen er tilmed et af de mindst velstående af

ansøgerlandene. Endelig er Polen det land, der ligger nærmest Danmark.

På alle ovenstående indikatorer for landenes velstand, ligger ansøgerlandene langt efter Danmark. Polens BNP pr. indbygger omregnet til KKS ligger på under en tredjedel af Danmarks. Det kan desuden forventes, at den meget høje polske arbejdsløshed vil stige yderligere, såfremt Polen optages som medlem, da det kan forudses, at en meget stor del af den arbejdsstyrke, der er beskæftiget i landbruget, vil overgå til arbejdsløshedsstatistikken inden for den nære fremtid. Ifølge Europa-Kommissionen kan der her være tale om helt op til seks millioner stillinger i landbruget, der vil forsvinde som følge af Polens EU-medlemskab og den deraf følgende modernisering af det polske landbrug. Ud fra ovenstående kan det derfor forsigtigt uledes, at antallet af arbejdssøgende personer fra ansøgerlandene i de nuværende EU-lande vil blive betydeligt, især i de EU-lande, der – som Danmark – har en meget høj levestandard og relativt høje sociale ydelser.

5. Prognose over effekten af østudvidelse på arbejdsmarkedet (Boeris og Brückers undersøgelse)

En omfattende tysk interview- og spørgeskemaundersøgelse, som er blevet gennemført af Boeri og Brücker i Polen, Slovakiet, Tjekkiet og Ungarn, understøtter antagelserne om, at Østudvidelsen vil medføre en større vandring af arbejdskraft fra ansøgerlandene til det nuværende EU.¹³⁾ Morgenavisen Jyllands-Posten¹⁴⁾ refererer til undersøgelsen således:

»I Østeuropa er en stribe landes forventede optagelse i EU en populær sag. Endda så populær, at op mod en million borgere står parat med bagagen for at flytte til de vesteuropæiske lande, så snart optagelsen er en realitet, og grænserne åbnes. I alt vil fire millioner østeuropæere bosætte sig i vesteuropæiske lande frem til 2020.«

Boeri og Brücker påregner årlige indvandring til de nuværende EU-lande på godt 300.000 personer i årene umiddelbart efter udvidelsen. Nettoindvandringen forventes at flade ud og i år 2015 at være reduceret til 100.000 personer om året. Den samlede indvandring af borgere fra de østeuropæiske kandidatlande forventes i 2010 at udgøre 2.907.400, stigende til 3.721.600 i 202 og 3.892.300 i 2030.

En indvandring på 4 millioner mennesker over mindre end 30 år til det nuværende EU vil uden tvivl præge arbejdsmarkedsforhold, sociale forhold, de offentlige institutioner såsom undervisningsvæsen, sygehusvæsen, kriminalforsorg m.v. i betydeligt omfang og kan komme til at udgøre en væsentlig økonomisk

belastning for EU's nuværende medlemmer, herunder Danmark.

Boeris og Brückers undersøgelse er imidlertid i den danske dagspresse i vidt omfang blevet misforstået eller kun overfladisk læst. Eksempelvis bragte Weekendavisen¹⁵⁾ en stort opsat forsideartikel, »Polakkerne kommer«, under den supplerende overskrift: »Myter. Frygten for en invasion af østeuropæisk arbejdskraft er vildt overdrevet. Tysk undersøgelse viser, at der kun vil komme 18.000 til Danmark frem til 2010«. I artiklen søger Frede Vestergaard at påvise, at Dansk Folkeparti og Svend Auken overdriver risikoen for en betydelig indvandring til Danmark af østeuropæisk arbejdskraft. Frede Vestergaard skriver herom:

»Spørgsmålet er imidlertid om presset fra Østeuropa bliver så stort, som Svend Auken og Dansk Folkeparti forestiller sig. Det har været genstand for en stor undersøgelse, The Impact of Eastern Enlargement on Employment and Labor Markets in the EU Member States, som Deutsche Institut für Wirtschaftsforschung har forestået sammen med bl. a. den svenske fagbevægelses institut for økonomisk forskning, FIEF. Generelt konkluderer denne rapport, at bekymringen for, at det nuværende EU vil blive oversvømmet af arbejdssøgende fra Østeuropa er dårligt fundet. For det samlede nuværende EU med 375 mio. indbyggere regnes med en tilvandring på cirka 335.000 i de første år, hvoraf omkring en tredjedel vil søge lønarbejde. For så vidt angår Danmark beregner undersøgelsen, at tilvandringen fra Østeuropa vil blive på ca. 18.000 personer i alt frem til år 2010. Altså ikke mere end et enkelt års tilvandring af asylansøgere og familiesammenførte fra tredjeverdenslande, før strammingen af udlændingepolitikken tidligere i år. Tallet er dog baseret på, at der er fri tilvandring til alle de nuværende 15 EU-lande, og som nævnt søger Tyskland og Østrig at få en syvårig overgangsperiode. Om et stop for tilvandring til Tyskland så bevirker et større pres på de øvrige medlemslande, kommer rapporten ikke nærmere ind på.«

Weekendavisen undlader imidlertid at understrege, at Boeris og Brückers tal har den afgørende forudsætning, at Tyskland og Østrig tilsammen modtager 77 % af indvandrerne fra de ny EU lande, fordelt med 65 % på Tyskland og 12 % på Østrig. Når tallet for Danmarks vedkommende anslås så lavt som til 18.000 indvandrere i årene 2004 til 2010, beror det på netop denne forudsætning. Efter undersøgelsen vil Tyskland og Østrig fra 2004 til 2010 tilsammen modtage 77 % af det samlede anslåede østeuropæiske indvandretertal, der i 2010 er beregnet til 2.907.000 personer, det vil sige, at disse to lande alene forudsættes at have mod-

taget et kontingent på 2.238.000, mens resten, ca. 700.000 personer, vil fordele sig mellem de øvrige EU-lande, herunder Danmark. De 18.000 personer, Danmark er skønnet at modtage, udgør 2,5 % af de 700.000, der forudsættes at bosætte sig andre steder end i Tyskland eller Østrig.

De tyske og østrigske overgangsordninger, der skal hindre tilstrømning af arbejdskraft til de to lande fra de ny medlemslande, vil uundgåeligt medføre, at en stor del af de østeuropæere, som ellers naturligt ville have søgt væk fra deres egne landes meget små økonomier og deraf begrænsede erhvervs muligheder over til de langt bedre arbejdsmuligheder i Tyskland eller Østrig, i stedet vil være henvist til at flytte til andre EU-lande for at udnytte erhvervs mulighederne der.

Med disse ændrede forudsætninger er det klart, at prognosens tal for Danmarks vedkommende ikke kan fastholdes uændret på niveauet 18.000. I værste fald må prognosen justeres således, at alle de 2,2 mio. østeuropæere, der afskæres fra at tage ophold i Tyskland og Østrig, vil søge til de øvrige EU-medlemslande med et samlet indbyggertal på omkring 275 mio. Hvis de 2,2 millioner østeuropæere fordeler sig efter samme mønster som de 700.000, der forventes at bosætte sig uden for Tyskland og Østrig, vil det betyde, at 2,5 % af 2,2 millioner østeuropæere bosætter sig i Danmark inden år 2010, hvilket svarer til 55.000 personer. Dette tal skal tillægges de 18.000, som ifølge undersøgelsen i forvejen forventes at bosætte sig i her, så den korrigerede tilflytning af østeuropæere til Danmark inden 2010, må antages at blive på 73.000 personer, når Boeris og Brückers forudsætninger korrigeres i overensstemmelse med de ændrede forudsætninger.

Flere faktorer taler dog for, at antallet vil være langt større. Størstedelen af udvandringen forventes at komme fra Polen, hvis nærmeste naboland blandt de nuværende EU-lande – bortset fra Tyskland – netop er Danmark. Såvel den geografiske nærhed som de nøgletal, der er vist for Danmark ovenfor i afsnit 3, og den danske sociale velfærd er faktorer, der hver for sig må forventes at trække i retning af en større tilflytning. Under hensyn til, at hverken den danske regering eller andre har foretaget en videnskabeligt velunderbygget undersøgelse, beror det på helt skønsmæssige vurderinger, om tilflytningen vil kunne begrænses til 73.000, eller om den måske snarere vil udgøre 100.000-200.000 eller flere østeuropæere i de 8 år frem til 2010.

Det eneste, der næsten med sikkerhed kan fastslås, er, at Østudvidelsen vil kunne føre til en indvandring, som Danmark på ingen måde er forberedt på. Den vil

kunne ske hurtigere og mere uhindret end indvandringen af personer fra tredjelande i 1980'erne og 1990'erne, fordi den sker mellem EU og medlemslande. Det vil kunne blive et chok for den danske befolkning, for hele arbejdsmarkedet, for vores social- og sundhedssystem.

Udvidelsen mod øst er et politisk eksperiment uden sidestykke, og de europæiske befolkninger er forsøgsobjekterne. En indvandring alene i Danmark af et sekscifret antal personer fra Østeuropa over de næste 8 år vil i mange henseender ændre det danske samfund og få mærkbare konsekvenser, som ingen på forhånd har forsøgt at beskrive eller debattere med befolkningen. Tværtimod har man såvel fra regeringsside som fra industrien forsøgt at tegne konsekvenserne som udelukkende positive (»win-win«), når der fra Dansk Folkeparti og andre har lydt advarsler.

En tilgang på fire millioner østeuropæiske arbejdstagere i de nuværende EU-lande vil i sig selv betyde en tilgang svarende til mere end 2 % af den nuværende arbejdsstyrke i EU over perioden 2004 til 2020. At dette sker i en periode, hvor flere af de nuværende EU-landes økonomier kan få vanskeligheder med at opfylde EU's »stabilitetspagt«, og hvor store økonomier som Tyskland, Frankrig og Italien står over for budgetunderskud i den kommende tid, vil ikke gøre den forventede tilstrømning af østeuropæisk arbejdskraft mere acceptabel.

6. Erfaringer fra tidligere udvidelser af EU

Det er blevet hævdet, at man kan bruge erfaringerne fra tidligere udvidelser af EU til at forudsige, hvordan den ny udvidelse vil påvirke de nuværende medlemslande økonomisk, politisk og socialt.

Der er fra flere sider blevet argumenteret for, at udvidelserne af De Europæiske Fællesskaber i 80'erne er et godt sammenligningsgrundlag for den kommende østudvidelse. Dette begrundes med, at de tre ansøgerlande dengang, Grækenland, Portugal og Spanien, også havde relativt tilbagestående økonomier. Inden udvidelserne i 1980'erne var der frygt for, at disse landes borgere ville vandre til rigere medlemslande. Det skete dog kun i begrænset omfang, og kun meget få vandrede til Danmark. Dette er også af den nuværende regering anført som det bærende argument. Statsminister Anders Fogh Rasmussen har således udtalt: »Erfaringer fra tidligere EU-udvidelser viser, at der slet ikke kommer en massiv tilstrømning af arbejdskraft, som man har forsøgt at skræmme befolkningen med gentagne gange.«¹⁶⁾

Forslagsstillerne gør opmærksom på, at den påtænkte Østudvidelse imidlertid på væsentlige punkter

adskiller sig fra de tidligere udvidelser, og sammenligningerne med optagelsen af Grækenland, Portugal og Spanien er af flere grunde ikke holdbare. Flere forhold, der underbygger dette, bør indgå i analysen, hvis denne skal kunne bruges til en afbalanceret debat:

1. I forbindelse med 1980'ernes udvidelse blev der faktisk besluttet overgangsordninger, der skulle forhindre, at der skete en masseudvandring fra de nye medlemslande til de mere velstående. Der var her tale om syvårige overgangsordninger, dog med en særlig tiårsordning for arbejdskraftens frie bevægelighed fra Portugal og Spanien til Luxembourg.
2. De tre lande, som opnåede medlemskab i 1980'erne, var langt mere velstående end de lande, der søger om medlemskab i dag, målt i BNP pr. indbygger. Det samlede tal for de ti ansøgerlande er under 25 % af EU-15, og sammenlignes de tilsvarende tal for Danmark med Polen, er Danmarks BNP pr. indbygger knap syv gange så højt som Polens. De tilsvarende tal for Grækenland, Portugal og Spanien var ved optagelsen henholdsvis 60 %, 70 % og 55 %. Omregnet til KKS befandt disse tre lande sig endnu tættere på EF/EU-gennemsnittet, end det er tilfældet med de nuværende ansøgerlande.
3. Geografisk ligger Grækenland, Portugal og Spanien så langt fra Danmark, at afstanden i sig selv udgjorde en barriere for arbejdskraften, mens de nye lande ligger meget tæt på. Som Svend Auken har udtalt om polakkerne: »De skal bare tage færgeren«.¹⁷⁾
4. Den måske afgørende forskel mellem Østudvidelsen og de tidligere udvidelser er, at de økonomisk svage østeuropæiske ansøgerlande grænser op til de allermest velstående lande i Europa. Der er tale om en grænse mellem den rigeste og fattigste del af Europa, som udviskes ved udvidelsen. Denne grænse går tilmed hele vejen ned igennem Europa. Ingen tidligere udvidelse af EF/EU kan tilnærmelsesvis sammenlignes med dette. Der er aldrig tidligere i EU blevet optaget et meget stort fattigt land med grænser direkte op til et meget velstående land. Det ville være mere relevant at sammenligne fri bevægelighed af arbejdskraft mellem disse to områder med, at USA og Mexico i fællesskab besluttede sig for at fjerne grænsekontrollen og at indføre arbejdskraftens fri bevægelighed mellem disse to lande. Som bekendt er dette ikke tilfældet, og det antages, at der i USA i dag lever omkring 5 millioner ulovlige indvandrere, hvoraf omkring 60 % er indvandret illegalt over grænsen fra Mexico.¹⁸⁾
5. De sociale sikkerhedsnet i vid forstand – herunder såvel sociale bistandsordninger som sygehjælp og andre velfærdsgoder – i de nuværende EU-lande, der grænser op til ansøgerlandene, er meget mere omfattende og generøse end ansøgerlandenes egne. Dette forhold, der i særlig høj grad gør sig gældende i Danmark, kan i sig selv virke som en tiltrækkende faktor for østeuropæiske arbejdstagere og deres familier.
6. Østudvidelsen adskiller sig fra tidligere udvidelser ved, at der inden for Unionen vil opstå en stor indkomstkluft på et geografisk set meget lille område. F.eks. Danmark/Polen og Tyskland/Polen. Det vil med stor sandsynlighed medføre et betydeligt lønpres i de mere velstående lande, især i de områder, der grænser op til ansøgerlandene, herunder Danmark. Dette argument må antages at have været afgørende for, at Tyskland og Østrig har meddelt, at man vil gøre brug af en syvårig overgangsordning.
7. Alle undersøgelser, der søger at belyse, hvor mange østeuropæiske arbejdssøgende, der kan forventes at rejse til det nuværende EU, er behæftet med stor usikkerhed. De kan således ikke tage højde for eventuel stigende arbejdsløshed i ansøgerlandene. De tager heller ikke hensyn til Tysklands og Østrigs overgangsordning. Det er overvejende sandsynligt, at en meget stor del af de østeuropæere, som ellers ville søge til Tyskland eller Østrig i stedet vil søge til andre af de mere velstående EU-lande. Det gælder i særlig høj grad for arbejdstagere fra Polen af de grunde, der tidligere er nævnt. Her vil Danmark være et oplagt mål, da det for det første ligger tæt på Polen, for det andet har et omfattende socialt sikkerhedsnet, og for det tredje vil indkomstkluften mellem Danmark og Polen være en af de største i hele EU. For det fjerde kan den høje og konstant stigende arbejdsløshed i Polen komme til at virke som en stærk push factor for mange arbejdsløse.
8. Der var i 2002 bosat mere end 16.000 personer fra ansøgerlandene i Danmark, heraf alene 10.000 personer fra Polen.¹⁹⁾ Tilstedeværelsen af disse er en faktor, der vil lette adgangen for nye indvandrere fra disse lande. I modsætning hertil boede kun et helt ubetydeligt antal personer fra Grækenland, Portugal og Spanien her i landet ved udvidelsen af EU med disse lande.

7. Rettsstillingen vedrørende dansk undtagelsesordning kontra »sikkerhedsmekanisme«

Det spørgsmål har været rejst, om ikke Danmark på ethvert tidspunkt kan vælge at forlange, at den syvårige overgangsordning gælder for EU-arbejdstagere fra de nye EU-lande, der søger hertil. Det er ifølge statsminister Anders Fogh Rasmussen muligt: »Hvis der mod forventning skulle komme en så massiv tilstrømning af arbejdskraft udefra, at det giver forstyrrelser på det danske arbejdsmarked og udnyttelse af det danske system, så kan man i henhold til EU-reglerne iværksætte et stop. Men vi har ingen anledning til at tro, at det bliver aktuelt.«²⁰⁾

Som bilag til dette beslutningsforslag er optrykt beskæftigelsesministerens notat til Folketingets arbejdsmarkedsudvalg af 2. oktober 2002 om EU-udvidelsen

og vandrende arbejdstagere. I dette notat er beskrevet, at der i den kommende tiltrædelsestraktat med de nye EU-lande vil blive indskrevet en »sikkerhedsmekanisme«, der kan stoppe for udstedelse af arbejdstilladelser, hvis udvidelsen fører til væsentlig øget ledighed i visse brancher eller regioner.²¹⁾

En »sikkerhedsmekanisme«, vil – såfremt den bliver indskrevet i tiltrædelsestraktaten – først kunne sættes i værk, når skaden er sket, og vil måske endog kræve forhandlinger mellem flere lande. Den kan derfor ikke yde det danske arbejdsmarked og det danske velfærdssamfund tilnærmelsesvis den samme sikkerhed som en konkret dansk overgangsordning med et ufravigeligt krav om syvårigt medlemskab, før arbejdstagere fra ansøgerlandene kan opnå arbejdstilladelse i Danmark.

Skriftlig fremsættelse

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om overgangsordning for Danmark ved EU's udvidelse mod øst.

(Beslutningsforslag nr. B 56).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

- 1) Folketingets EU-oplysning: »Hvilke overgangsordninger har de nuværende lande valgt for arbejdskraftens fri bevægelighed?«, ajourført 8. november 2002.
- 2) Ritzau 26. september 2002.
- 3) Samlingen 2000- 2001, S 1438, den 7. februar 2001.
- 4) Bl. a. af Anders Ladefoged, chef for Dansk Industris internationale sekretariat, i DR Orientering den 23. maj 2002.
- 5) Politiken 19. august 2002, 1. sektion, side 1 og 9.
- 6) Berlingske Tidende 19. oktober 2002, 1. sektion, side 1.
- 7) Notat fra Beskæftigelsesministeriet til Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg, »EU-udvidelsen og vandrende arbejdstagere«, 2. oktober 2002.
- 8) Refereret flere steder i dagspressen, bl.a. Berlingske Tidende 19. oktober 2002, 1. sektion, side 4.
- 9) Estland, Letland, Litauen, Polen, Ungarn, Tjekkiet, Slovakiet, Slovenien, Malta og Cypern.

- 10) Købekraftstandard (KKS): kunstig valutaenhed, der anvendes for at udligne indvirkningen af prisforskelle for sammenlignelige produkter og tjenesteydelser i hvert land og dermed så vidt muligt nå frem til den reelle levestandard i de betragtede lande. BNP udtrykt i KKS er ikke det samme som husholdningernes disponible indkomst.
- 11) Politiken den 13. august 2002, 1. sektion, side 1.
- 12) Europa-Kommissionens svar E 2493/02 i 2002.
- 13) The Impact of Eastern Enlargement on Employment and Labor Markets in the EU Member States, T. Boeri und H. Brücker, Deutsche Institut für Wirtschaftsforschung, 2000.
- 14) Jyllands-Posten 2. juli 2002, 1. sektion, side 8.
- 15) Weekendavisen nr. 43, 25.-31. oktober 2002, 1. sektion, side 1.
- 16) Morgenavisen Jyllands-Posten 10. august 2002, 1. sektion, side 2.
- 17) Politiken 19. august 2002, 1. sektion, side 9.
- 18) U.S. Immigration Policy. Admission of High Skilled Workers (Susan Martin, B. Lindsay Lowell and Philip Martin) in Georgetown Immigration Law Journal, Vol. 16. No. 3, 2002.
- 19) »Arbejdskraftens frie bevægelighed«, notat fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, maj 2001.
- 20) Jyllands-Posten den 10. august 2002, 1. sektion side 2.
- 21) Se tillige afsnit 3 og fodnote 6.

Bilag 1

Kopi af notat til Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg: EU-udvidelsen og vandrede arbejdstagere*EU-udvidelsen*

EU-udvidelsen er den absolut vigtigste opgave under det danske EU-formandskab. Det er regeringens målsætning i løbet af formandskabet at kunne afslutte tiltrædelsesforhandlingerne med op til ti kandidatlande.

Danmark har i hele forløbet lagt vægt på, at ansøgerlandene skulle blive fuldgyldige medlemmer af et udvidet EU med så få undtagelser og overgangsordninger som muligt.

Nye vækstmuligheder

Der er ingen tvivl om, at øget samhandel og arbejdsdeling giver grobund for øget beskæftigelse og social udvikling – i de nye medlemslande og i Danmark.

Når EU udvides med bl.a. Polen og de tre baltiske lande, kan Østersøregionen blive et nyt vækstcenter i Europa med store muligheder for dansk erhvervsliv.

Vandrede arbejdstagere

Vandrede arbejdstagere har været et af de centrale temaer i forhandlingerne om udvidelsen. Danmark har valgt den holdning, at borgere fra de nye EU-medlemslande kan opnå beskæftigelse i Danmark på linie med borgere fra de nuværende EU-medlemslande. Dette er i tråd med den danske holdning om så få undgå overgangsordninger som muligt.

Scenarier for den kommende udvidelse

Erfaring fra det hidtidige EU-samarbejde og tidligere EU-udvidelser viser, at et fåtal ønsker at bryde op fra sit hjemland for at søge beskæftigelse. Hertil kommer, at EU-udvidelsen som nævnt vil sætte yderligere skub i beskæftigelse og økonomisk udvikling i de nuværende kandidatlande – hvilket selvfølgelig reducerer incitamentet til at søge væk

En række forskellige analyser har forsøgt at forudsige omfanget af den fremtidige vandrings af arbejdskraft fra kandidatlandene. Indkomstforskelle og forskelle vedr. ledighed og beskæf-

tigelsesmuligheder er vigtige faktorer i denne sammenhæng. Forhold som geografisk nærhed, sprog- og kulturforskelle samt generelle forventninger til fremtiden ude og hjemme spiller også ind.

I de forskellige analyser er der enighed om, at antallet af indvandrere fra kandidatlandene på mellemlangt sigt (10-15 år efter udvidelsen) højst vil andrage 1 % af befolkningstallet i det nuværende EU.

Der er samtidig enighed om, at vandringsstrømme og -bestande er for små til generelt at påvirke lønninger og beskæftigelse i selv de mest berørte lande. Dette udelukker imidlertid ikke, at indvandring kan være koncentreret på bestemte fagområder med afgrænsede konsekvenser for løn- og ledighedsudviklingen. Hvis dette sker, vil Danmark gennem en såkaldt Sikkerhedsmekanisme kunne stoppe helt eller delvist for den frie bevægelighed fra de nye EU-lande.

Brug for arbejdskraft

Danmark har generelt brug for en vækst i arbejdsstyrken i de kommende år. Dette behov skal primært sikres ved en højere erhvervsfrekvens for personer, der allerede er i Danmark. Incitamentet til at søge beskæftigelse skal være større og barriererne for at få arbejde være mindre. Dette er hovedbudskabet i regeringens udspil til en arbejdsmarkedsreform.

Væksten i arbejdsstyrken skal altså primært komme gennem en indsats på det danske arbejdsmarked. Men samtidig skal der gives mulighed for, at dygtige fagfolk fra de kommende EU-lande kan bidrage positivt til dansk vækst, produktion og service.

Et oplagt eksempel er sundhedsvæsenet, hvor østudvidelsen kan bidrage til at mindske personalemangel såvel i ældreplejen som på sygehuse.

Et andet eksempel er højtuddannede teknikere og ingeniører, hvor medarbejdere fra de nye EU-lande vil kunne imødekomme dansk erhvervs-

livs efterspørgsel på området og dermed bidrage til en forbedret konkurrenceevne.

Sikkerhedsmekanismen og ledigheden

Danmarks positive tilgang til EU-udvidelsen og vandrende arbejdstagere betyder ikke, at kikkerten er sat for det blinde øje. Udviklingen vil blive fulgt nøje og der vil være mulighed for at bremse adgangen til det danske arbejdsmarked, hvis udvidelsen – mod forventning – giver problemer.

Den kommende tiltrædelsestraktat med de nye EU-lande vil indeholde en såkaldt sikkerhedsmekanisme, der i en syvårig overgangsperiode giver mulighed for at stoppe for udstedelse af arbejdstilladelser til borgere fra de kommende EU-lande, såfremt udvidelsen medfører en væsentligt øget ledighed i visse brancher eller regioner.

Sikkerhedsmekanismen og løndannelsen

Det har i den offentlige debat været fremført, at EUs udvidelse mod øst kunne betyde, at uorganiseret arbejdskraft fra de nye medlemslande vil kunne få job i Danmark til en løn, der ligger langt under overenskomsternes niveau. Det har i den forbindelse være fremført, at et forbud mod eksklusivaftaler vil øge risikoen for løntryk. En sådan sammenhæng er der ikke belæg for. En virksomhed, der er omfattet af en kollektiv overenskomst, vil, uanset om denne overenskomst indeholder en eksklusivbestemmelse eller ej, være forpligtet til at overholde overenskomstens bestemmelser med hensyn til løn- og arbejdsvilkår overfor både de organiserede og de uorganiserede lønmodtagere på virksomheden.

Regeringen finder det ønskeligt, at så mange virksomheder som muligt er dækket af kollektive overenskomster, der fastlægger løn og arbejdsforhold for såvel organiserede medarbejdere som for uorganiserede medarbejdere.

De danske parter har tradition for at sikre et højt organisationsniveau og dermed en høj dækningsgrad på arbejdsmarkedet. Skulle det vise sig, at arbejdsgivere uden overenskomst i stigende omgang skulle vælge at benytte østarbejdere med et løntryk til følge, vil de faglige organisationer kunne reagere i henhold til de muligheder, der findes inden for det fagretlige system, dvs. ved iværksættelse af kollektive kampskridt med henblik på indgåelse af overenskomst.

Som supplement hertil vil den danske regering følge lønudviklingen på arbejdsmarkedet og vil – såfremt der mod forventning konstateres markante ændringer i lønstrukturen – kunne gøre brug af sikkerhedsmekanismen inden for de regler, der gælder for overgangsperioden for de nye medlemslande.

Status for arbejdet med sikkerhedsmekanismerne

Regeringen lægger vægt på at koordinere udmøntningen af sikkerhedsmekanismerne med de EU-lande og EØS-lande, der har valgt en position på området, der svarer til den danske. Foreløbig drejer det sig om Holland, Irland Sverige, Norge og Island. Men flere kan komme til.

Regeringen vil i løbet af efteråret 2002 sikre denne koordination og samtidig udarbejde en helt præcis redegørelse for hvordan sikkerhedsmekanismen i givet fald skal fungere, og hvilke præcise forhold, der vil kunne udløse brugen af den.

Det er planen, at et endeligt forslag til etablering af en sikkerhedsmekanisme kan foreligge primo 2003. På det tidspunkt vil forslaget naturligvis blive drøftet med Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg og Folketingets Europaudvalg.

På den måde er der god tid til at gennemarbejde og gennemanalysere rammerne og hjemmelsgrundlaget for sikkerhedsmekanismen inden den 1. januar 2004, hvor håbet er at kunne byde de første nye medlemslande velkommen.

Brug af sociale velfærdssystemer

Det er afgørende for regeringen, at vore sociale velfærdssystemer ikke misbruges af borgere fra de kommende EU-lande. Princippet om fri bevægelig forudsætter, at de vandrende arbejdstagere som udgangspunkt er selvforsørgede. Regeringen vil derfor etablere en hurtigtarbejdende arbejdsgruppe, der skal se på de sociale sikrings-systemer i lyset af EU-udvidelsen. De enkelte sociale ordninger vil blive gennemgået én for én for at afdække muligheder for utilsigtet brug. Regeringen vil i forlængelse heraf – i samarbejde med Folketingets partier – arbejde målrettet på at lukke de muligheder, der måtte være for misbrug af vore sociale sikrings-systemer, således at dette er på plads inden EU-udvidelsen træder i kraft.